

PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK W DZIEDZINIE KSZTAŁCENIA UCZNIÓW ZDOLNYCH W FINLANDII

Leo Pahkin
Członek Rady ds. Edukacji
Fińska Krajowa Rada ds. Edukacji

Finlandia w pigułce

Niepodległy kraj od 1917 roku, członek **Unii Europejskiej** od 1995 roku

- Powierzchnia całkowita: 338,000 km², ludność: **5.3 mln** (17 mieszkańców/km²); (przyrost naturalny 0,3 %)
- Dwa oficjalne języki: **fiński 92 %, szwedzki 5,5 %**, (Saami 0,03%)
- Religia: **luteranizm** (84 %), **prawosławie** (1 %). W szkole religia jest przedmiotem obowiązkowym.
- 74,6 % mieszkańców (w wieku od 25 do 64 lat) ukończyło **szkołę średnią lub wyższą**. 33,2% uzyskało tytuł naukowy lub inną formalną kwalifikację ukończenia szkoły wyższej
- Imigracja: (jest dość niska) 2,3 % mieszkańców
- Główne towary eksportowe: **elektronika, przemysł metalowy, przemysł leśny**
- Zatrudnienie: 86 % kobiet (w wieku 25-64 lat) pracuje poza domem. Przeciętne miesięczne **zarobki** mężczyzn oraz kobiet to odpowiednio 2832 oraz 2273 EUR

Dla małego narodu ważne jest, by odkryć i dobrze wykorzystać swój potencjał

W Finlandii mamy takie powiedzenie, że jedyne co posiadamy, to lasy i głowy. Oznacza to, że chcąc, by nasze społeczeństwo właściwie funkcjonowało nie możemy polegać jedynie na bogactwach naturalnych. W końcu lat 60-tych ogarnęły nas obawy, że stary system edukacji nie wykorzystuje całego naszego potencjału, gdyż nie zapewnia wszystkim dzieciom równych możliwości zdobycia wykształcenia. Dlatego też w Finlandii rozpoczęła się wielka reforma, której zadaniem było zapewnienie

równego dostępu do edukacji. Następnie zaczął się okres wdrażania reformy, czyli nowych sposobów nauczania i organizacji systemu oświaty.

Fiński system kształcenia zapewnia wszystkim równe możliwości w dziedzinie edukacji - bez względu na miejsce zamieszkania, płeć, sytuację ekonomiczną, język i kulturę. Sieć szkół obejmuje cały kraj. Istnieją wyłącznie szkoły koedukacyjne. Szkoły podstawowe są całkowicie bezpłatne (włączając nauczanie, materiały szkolne, posiłki, opiekę zdrowotną, opiekę dentystyczną, dojazdy, specjalne potrzeby edukacyjne oraz zajęcia wyrównawcze).

W Finlandii mieszka 5,4 miliona ludzi. Większość z nich zamieszkuje większe miasta i miasteczka. Kraj podzielony jest na 360 gmin, które z mocy prawa odpowiedzialne są za organizację edukacji w bezpośrednim rejonie zamieszkania uczniów. Głównym założeniem jest zapewnienie każdemu uczniowi wysokiej jakości nauczania w pobliżu jego miejsca zamieszkania. Oznacza to, że w Finlandii istnieje duża liczba szkół, które są najczęściej małej wielkości. Gminy ponoszą więc dodatkowe koszty. Z uwagi na podstawowy system finansowania (ok. 51 procent kosztów pokrywana jest przez samorzady gmin, a pozostała część przez rząd), obszarom biedniejszym, wiejskim, słabo zaludnionym trudno byłoby zorganizować dobrą edukację. Dlatego też istnieje system regulujący podział kosztów edukacji pomiędzy rząd i samorzady. Każdy samorząd otrzymuje kwotę, przyznawaną mu indywidualnie przez rząd. System ten pozwala biedniejszym gminom na zapewnienie odpowiedniego poziomu nauczania.

Ocenianie ucznia koncentruje się na jego rozwoju – nie wprowadza się żadnych testów ani rankingów. Taki system stał się strategią narodową, która nie pozwala, aby system szkolnictwa zamienił się w system ciągłych sprawdzianów. Uważamy, że egzaminy końcowe oddalają ucznia od głównego celu nauki. Powodują, że zdobywanie prawdziwej wiedzy zostaje zastąpione nauką jedynie na potrzeby egzaminów. Ocena oparta na próbkach pracy ucznia daje wystarczającą informację na temat stanu edukacji w Finlandii, a prowadzona systematycznie pozwala też oszacować mocne i słabsze strony szkół.

Przekonanie, że wszyscy uczniowie mogą zyskać, ucząc się w takiej samej grupie

Wystarczająca ilość wyzwań powoduje, że uczniowie stają się bardziej zaangażowani. Finlandia korzysta z podstawy programowej, która wyznacza jedynie główne cele edukacji. W oparciu o tę podstawę szkoły opracowują własne programy nauczania. Te wspólne cele są jednak ambitne i dlatego potrzebujemy wysokiej jakości kształcenia. Nauczyciele powinni zdawać sobie sprawę, że proces uczenia się przebiega indywidualnie. Pomaga im to określić indywidualny poziom wsparcia dla każdego ucznia oraz odpowiednio zrównoważyć metody nauczania skoncentrowane na nauczycielu z metodami skoncentrowanymi na uczniu. Najlepsi uczniowie mogą być przykładem dla słabszych kolegów. To jedna ze strategii, z której nauczyciele powinni częściej korzystać. Na przykład tłumaczenie sukcesów ucznia zdolnego jego uzdolnieniami może doprowadzić do polaryzacji uczniów zdolnych i uczniów

słabszych w klasie. Zamiast tego należy stawiać pytanie „Jak to zrobiłeś?” i pozwolić uczniowi wyjaśnić, jak osiągnął dobry wynik. Pomoże to wszystkim uczniom osiągać efekty.

Daj wolność – możesz odkryć kreatywność....

Zapewnienie swobody w podejmowaniu decyzji w szkole i w klasie umożliwia wykwalifikowanemu nauczycielowi stanie się kreatywnym. Mowa tu także o zaufaniu do nauczyciela. Zaufanie to nie tylko pozwolenie na samodzielną pracę, to także odpowiedzialność, powodująca, że nauczyciel daje z siebie wszystko. Szkoły mają prawo tworzyć takie grupy, jakie chcą, podejmować decyzje dotyczące rytmu codziennej pracy i innych praktyk, a także podręczników i innych materiałów. Szkoły mogą także tworzyć klasy profilowane. Wyznaczane jest minimum godzin dla poszczególnych przedmiotów. Po zapewnieniu tego minimum, szkoła może kłaść nacisk na dowolne, wybrane przez siebie przedmioty, które uzna za najkorzystniejsze dla swoich uczniów.

Budowanie wsparcia i poszukiwanie środków do wzbogacania metod nauczania

Także Finlandia musi zmierzyć się z wyzwaniami XXI wieku. Należy określić rozwiązania umożliwiające uczniom zdobycie takich umiejętności i wiedzy, które pozwolą im stać się pełnoprawnymi członkami nowoczesnego społeczeństwa. Jak pokazuje historia rozwoju naszej edukacji, istnieją najprawdopodobniej 3 sposoby stawienia czoła wyzwaniom: krajowe projekty i programy rozwoju edukacji, uaktualnianie materiałów edukacyjnych oraz wszechobecność nauczania. Najważniejszym aspektem projektów jest umożliwienie nauczycielom rozwoju umiejętności nauczania poprzez zapewnienie praktycznego kształcenia oraz przestrzeni, w której będą mogli wypróbować nowe rozwiązania. Ważna jest wymiana dobrych pomysłów i praktyk. Dlatego też projekty ogólnokrajowe powinny przewidywać współpracę nauczycieli.

Faktem jest, iż uczniowie coraz częściej poszukują nowych informacji w internecie, a nie w książkach czy gazetach itp. To zjawisko powinno być także wykorzystane w szkole. Pozwalając na korzystanie z nowych technik jesteśmy w stanie skoncentrować się na uczeniu – nie tylko na znajomości faktów i detali. Oznacza to, że podręczniki powinny być także dostępne w formie elektronicznej, tak, aby nauczyciele i uczniowie mogli w pełni korzystać z ich możliwości.

Fiński system edukacji jest dość efektywny. Dni szkolne są krótkie, a przerw pomiędzy zajęciami jest niewiele. Z pewnością uczniowie wiele uczą się poza szkołą. W przyszłości musimy spojrzeć na system edukacyjny szerzej i zastanowić się, w jaki sposób taką naukę można wykorzystać do wsparcia nauki w szkole. Działanie to zmniejszyłoby dystans pomiędzy szkołą a życiem pozaszkolnym uczniów, tym samym wydobywając z uczniów ich ukryty potencjał.

Wnioski na temat rozwoju fińskiego systemu edukacji

Wprowadzanie daleko idących zmian w edukacji wymaga określenia strategicznych celów, czasu i cierpliwości. Finom zajęło ponad 30 lat zbudowanie systemu edukacji, który działa w miarę dobrze. Jego stworzenie wymagało powszechnej, spójnej polityki edukacyjnej. Wszystko działa się stopniowo, koncentrując się na uczniu i uczeniu się. Dalekosiężne cele też odegrały istotną rolę. Możemy powiedzieć, że była to polityka opracowana z myślą o przyszłości, a planowanie przyszłości wiąże się zawsze z patrzeniem z perspektywy historii. Ta zaś daje dobre wskazówki na przyszłość.

Nadanie szerokich uprawnień nauczycielom przynosi dobre wyniki. Położenie nacisku na kształcenie nauczycieli spowodowało, że zawód ten stał się bardzo popularny. Każdy rodzaj wsparcia nauczycieli pomaga w budowaniu pozytywnej atmosfery, istotnej w procesie nauczania. Zaufanie do nauczycieli prowadzi do zapewnienia im dużej samodzielności w pracy. Jest to możliwe dzięki wysokim kwalifikacjom pedagogów.

Obowiązujące wszystkich wysokie standardy zachęcają uczniów do zaangażowania. W Finlandii edukacja jest wartością. Jest to sposób na podwyższenie swojego statusu społecznego i znalezienie lepszej pracy. Dzięki eliminacji podziału na uczniów dobrych i słabych, w późniejszym czasie młodzi ludzie uczą się lepiej wspólnie funkcjonować w społeczeństwie. Utrzymywanie wysokiego poziomu pozwala dobrym uczniom na rozwijanie umiejętności i wiedzy. Finlandia udowodniła, że w takim systemie osiągnięcie wysokich wyników jest możliwe.

Uważamy, że polityka i praktyka w dziedzinie edukacji nigdy nie osiągają ostatecznych granic swego rozwoju. Dzieje się tak, ponieważ społeczeństwo cały czas się zmienia. Globalizacja i inne trendy nieustannie zmieniają naszą sytuację. Jeżeli szkoła nie jest w stanie zmierzyć się z wyzwaniami, w którymś momencie przestanie nadążać i pojawią się problemy. Należy więc utrzymywać stałą współpracę między różnymi sektorami i podmiotami. Trzeba dzielić się pomysłami i wspólnie rozwiązywać problemy.

